

Тематичний напрямок: 2. Корпоративні фінанси: сучасні проблеми та виклики
УДК 368.9

Журавка Олена Сергіївна

к.е.н., доцент,

Сумський державний університет, м. Суми

ДІЯЛЬНІСТЬ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ В СИСТЕМІ НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Пенсійне забезпечення є важливою складовою системи соціального захисту населення. Від ефективності пенсійної системи залежить рівень життя населення, їх добробут та стабільність. Пенсійна система України сьогодні є недосконалою, насамперед – через брак коштів на фінансування пенсійних виплат з солідарної системи загальнообов’язкового державного пенсійного страхування, на що впливають такі фактори, як старіння населення, тіньова економіка, безробіття. Тому пенсійна система потребує значних змін та реформування солідарної системи, а також ефективного впровадження накопичувальної системи та розвитку системи добровільного (недержавного) пенсійного забезпечення.

Добровільне страхування додаткової пенсії є своєрідним страхуванням на дожиття, але незважаючи на його доцільність та необхідність по різних причинах не набуло в Україні достатнього розвитку. Система недержавного пенсійного забезпечення базується на умовах добровільної участі громадян, роботодавців або їх об’єднань у формуванні пенсійних виплат. Умови та порядок формування цих накопичень визначені в Законі України «Про недержавне пенсійне забезпечення», який вступив в дію з 1 січня 2004 р.

Система недержавного пенсійного забезпечення – це складова частина системи накопичувального пенсійного забезпечення, яка ґрунтується на засадах добровільної участі фізичних та юридичних осіб у формуванні пенсійних накопичень з метою отримання учасниками недержавного пенсійного

забезпечення додаткових до загальнообов'язкового державного пенсійного страхування пенсійних виплат [2].

Недержавне пенсійне забезпечення здійснюється:

- недержавними пенсійними фондами (НПФ) шляхом укладення пенсійних контрактів між адміністраторами пенсійних фондів та вкладниками таких фондів;

- страховими організаціями шляхом укладення договорів страхування довічної пенсії з учасниками фонду, страхування ризику настання інвалідності або смерті учасника фонду;

- банківськими установами шляхом укладення договорів про відкриття пенсійних депозитних рахунків для накопичення пенсійних заощаджень у межах суми, визначеної для відшкодування вкладів Фондом гарантування вкладів фізичних осіб.

Розглянемо особливості діяльності страхових компаній в системі недержавного пенсійного страхування.

За рахунок коштів, акумульованих у НПФ і перерахованих в обрану застрахованою особою страхову компанію, можуть виплачуватися такі види довічних пенсій (ануїтетів):

- довічна пенсія з установленим періодом: виплата здійснюватиметься щомісяця протягом життя пенсіонера, але не менше 10 років з дня її призначення. У разі смерті пенсіонера до закінчення цього 10-річного періоду право на одержання призначеної довічної пенсії матимуть спадкоємці померлої особи – визначені в договорі страхування довічної пенсії або відповідно до законодавства;

- довічна обумовлена пенсія – щомісячна виплата, яка здійснюється протягом життя пенсіонера. У разі, якщо загальна сума довічної обумовленої пенсії, виплачена пенсіонеру на момент смерті, є меншою, ніж сума вартості договору страхування довічної пенсії на час його укладення, різниця коштів між зазначеними сумами виплачується спадкоємцям, визначеним у договорі страхування довічної пенсії;

– довічна пенсія подружжя – щомісячна виплата, яка здійснюється протягом життя пенсіонера, а після його смерті – його чоловіку (дружині), який (яка) досяг (досягла) пенсійного віку.

Як бачимо, законодавство не дає права компаніям зі страхування життя здійснювати накопичення пенсійних внесків у межах механізму недержавного пенсійного забезпечення. Механізм накопичення пенсійних коштів визначено тільки для НПФ.

Разом із тим законодавчі проблеми не заважають страховим компаніям приймати пенсійні внески від населення. Здійснюють вони це згідно із Законом «Про страхування» [1]. Типовий договір накопичувального страхування передбачає для застрахованої особи у разі настання страхового випадку (вихід на пенсію) такі варіанти використання накопичених коштів – одноразова виплата, виплата пенсії протягом певного строку або довічна пенсія.

До переваг пенсійного забезпечення за участю страхових компаній відносять: відсутність прив'язки до пенсійного віку; ширший асортимент страхових продуктів, у НПФ – однотипні продукти; сформовану агентську мережу, що дає можливість залучити більшу кількість клієнтів; внески здійснюються у вільно конвертованій валюті, у недержавному пенсійному фонді – в національній валюті; оскільки пенсійні договори відносяться до категорії «накопичувальних і довгострокових» законодавством передбачені податкові пільги як для юридичних, так і для фізичних осіб; на відміну від банків або НПФ, страховики забезпечують клієнтам не тільки накопичення коштів, але й захист від низки ризиків.

Пенсійне страхування передбачає, що страхова компанія здійснює застрахованій особі виплати, які пов'язуються з виходом на пенсію (страхування додаткової пенсії) або віком, установленим договором страхування. Відповідальність страхової компанії за договорами страхування додаткової пенсії може бути розширена за домовленістю сторін. Так, додатково до умов договору страхування додаткової пенсії страхова компанія може взяти на себе відповідальність здійснити виплати в разі настання нещасного випадку

або смерті страхувальника (застрахованого). Страхова компанія може надати страхувальникові можливість укласти договір страхування на користь іншої особи. Крім цих основних виплат, у договорі страхування можуть бути передбачені й додаткові виплати, які є наслідком участі страхувальника у прибутку страхової компанії. Страхувальникові надається право сплатити страхові платежі одноразово або періодичними внесками. Розмір страхових внесків залежить від страхової суми, віку й статі страхувальника (застрахованої особи).

Додаткова пенсія залежно від змісту договору страхування може бути виплачена страховиком протягом життя застрахованого або упродовж визначеного періоду. При укладанні договору страхування встановлюється порядок виплати пенсій (щомісячно, кожен рік тощо). Умовами договору страхування може бути передбачено, що за життя застрахованого він особисто отримує додаткову пенсію, а в разі його смерті – вигодонабувач у повному обсязі додаткової пенсії, передбаченої для застрахованого, або в її частині пожиттєво.

Таким чином, страхові компанії можуть бути повноправними учасниками системи недержавного пенсійного страхування, виконуючі важливу соціальну функцію стабілізації рівня життя громадян у пенсійному віці або при дожитті до похилого віку.

Список використаних джерел

1. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 р. № 85/96-ВР. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>
2. Про недержавне пенсійне забезпечення: Закон України від 9 липня 2003 року № 1057-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1057-15>
3. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 9 липня 2003 року № 1058-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15>
4. Страхування : підручник / Базилевич В. Д., Базилевич К. С., Пікус Р. В. та ін.; за ред. В. Д. Базилевича. Київ: Знання, 2008. 1019 с.